

Тому я вірив і вірю саме такій літературі, а не тій, за яку останніми роками дають Нобелівську премію, а сонми наших епігонів, як нічні метелики летять на її фосфоричне мерехтіння за грантами-гранатами для нашої Пісні.

Дай Бог духовного здоров'я чорній чайці, її чаєнятам, і Тому, хто вивів її на бити дорогу, і тим чумакам, що додому повертаються, і тим журавлям, що за море летять... Будьмо і тримаймося!

Марія Маткобожик

ТАЄМНИЦЯ, ДОСІ НЕ РОЗГАДАНА...

Читаючи нову книжку Віктора Палинського ("Єлена й антиквар". Л., 2005), мимоволі ловиш себе на думці, що це окремішній, строго втаємничений, вишукано інкрустований світ письма — зважений і мудрий, шляхетний і ненав'язливий. Неквапно письменник відкриває перед нами невідомі дотепер світи, де нівелюються стереотипи наших традиційних уявлень, де на зміну метушні та суєтній колотнечі приходять виважені, рельєфні погляди на світ.

Традиційний персонаж його творів — людина самодостатня, самозаглиблена. Такий собі філософ-самітник, якому надзвичайно комфортно живеться й думається серед світу трав і рослин, який тонко відчуває не лише красу світу, а й уміє пізнавати її сутність. У його свідомості переплітаються тонкі злами світів, де минуле співвідноситься з майбутнім, де існують паралельні виміри й паралельні цивілізації.

Як таємничу карту, В.Палинський привідкриває нам інший вимір буття. Ми не завжди готові його сприйняти або відчувати, буваємо розгубленими й навіть невдячними. Як дитина, що робить перші кроки, так і наша дорога в невідомість. Але ця невідомість манить, як у дитинстві манили темні зарості малинника і старого батьківського саду.

Казка, яка не минає. Світ, який ми ще тільки вчимося пізнавати. Досконалість, до якої прагнемо. Час, що не зупиняється. Переплетіння доль, уламки фраз, випадкові перехожі, вони проходять, ледь-ледь черкнувши один одного крилом..., наче велетенське дзеркало людського буття, в якому людина вчиться досконалості, гармонії та краси.

І ніби знаєцька герой однієї з новел побачить своє обличчя у дзеркалі — і не впізнає власного відображення, бо погляд ковзне по неголеній щоці, а рука гладитиме гладеньку поверхню. Відносність уявлень і дійсності — наче миттєвий відбиток — стирається іншим видінням. Натомість у пам'яті залишається почуття невловної таємниці.

Образ ліричного героя новел В.Палинського — яскравий, самозаглиблений, напоєний світлом усамітнення й навіть певної замкнутості. Людина інтелектуальна, яка любить подорожі, займається ізотеричними вченнями, а найголовніше: бачить світ у причинно-наслідковому зв'язку. Він ніби відособлений від загалу, друзі або приятелі, як, власне, і жінки з'являються в його житті подихом вітру, скрапуванням дощу, шепотінням листя... А іноді й людський загал нагадує тремтячі крила зеленого листя, беззахисного перед вітрами долі, але напоєного світлом. Як на Божих долонях, спочивають їхні душі в лабіринтах космічного простору.

Оця космогонія буття автора перегукується із світовідчуттям М.Коцюбинського або Лесі Українки, де пантеїзм виступає водночас і формою вираження, і засобом творення новелістичного художнього світу. Але, на відміну від славних попередників, В.Палинський подає епоху наступного століття, де вишуканий інтелектуалізм поєднується з поетичним світовідчуттям.

Автор шукає світла насамперед у душах своїх героїв. Звідси — оце усамітнення, самозаглиблення, навіть певна відстороненість від світу. Минуле постійно присутнє в теперішньому.

Традиційний сюжет новел В.Палинського — відпочинок головного героя у вишуканому гуцульському куточку і... неймовірні події: тут і напади бандитських угрупувань, і поява невідомих страшних істот, і неймовірні пригоди. А ще — антикварні крамнички, привітні модернові гуцульські оселі. І жінки — вистояні на теплому сонячному світлі, біляві й рудоволосі, красиві й неприступні. Вони мовчки проходять поруч таємницею, видінням, невловимою загадкою, наближаються, аби залишитися назавжди таємницею і відчуттям вічно триваючого свята.

А ще — сосни... Його улюблений художній образ. Вони живицею напоюють той дивовижний світ, у якому розкошує щоденність, даючи “благодатну можливість аж до медитативності заглибитися у себе”. Як символ несподіваного жорстокого світу, світу випробування і насильств, виникає образ хижого звіра, який виринає в новелі “Звір” поруч зі старим обгорілим дубом. Звір не завдає кривди головному героєві — тільки тому, що той спромігся сформувати внутрішній опір, духовний супротив злу. Тільки внутрішня сила, переконує автор, може протистояти насильству, у двобій із яким кожен з нас рано чи пізно повинен вступити.

Як спалах блискавки — епізод сутички, миготіння хвилі — і знову все повертається на правічні кола існування.

При зваженому спокої зображуваних подій В.Палинський постійно відтворює загострення протистояння сил добра і зла. Демонічні сили постають несподівано на перехрестях людських шляхів то невідомими хворобами (новела “Анізія”), то демонічним виявом речей, станів (новела “Знакова кузня”), то фатальним збігом обставин і заковданою життєвих подій (новела “Ворожка”).

Тривання боротьби добра і зла — кульмінація книги В.Палинського “Єлена й антиквар”. Навіть у дуалізмі заголовку відображено цю найголовнішу проблему. Життя — річ самодостатня; але вміти відстояти його красу й захистити право людини на щастя — це головне завдання кожного. Та захистити це право може лише та людина, яка працює над формуванням і чистотою свого духовного світу.

Тиша і спокій виступає тлом новел Віктора Палинського, а ще — краса й гармонія. Бо тільки тоді людина навчиться слухати світ, коли навчиться слухати себе. І тільки пізнавши себе, зможе осягнути таємниці світу.

Казка, яку слід прочитати. Таємниця, яку треба відкрити. Вічність, через поріг якої мусиш переступити. Бо людина здатна осягнути безконечність як філософську субстанцію, коли навчиться цінувати мить. “Відчуття безконечності буття не полишало мене так, ніби я ніколи й не виїжджав з цього міста. [...] львівські дощі, і ретрофільми в ностальгійному кінотеатрі “Парк”, і неповторний затишний ресторанчик під бруховецькими соснами, де незрівнянно смачно готують грибні страви”, — розповідає про своє життя головний герой новели “Знакова кузня”. І раптом зупиняєшся зачудовано: виявляється, казка поруч. Потрібно лише навчитися її відчувати в найменшій миттєвості життя.

Випадкові й невинуваті лабіринти людської долі, коли на персонажів новел раптово “звалюються” лиха, нещастя. Не витримавши випробувань, іноді герої гинуть — як от героїня новели “Ворожка” чи “Анізія”. Їхня смерть не менш таємнича, аніж загадки буття. Біда приходить як об’єктивна закономірність — як вирок, покута, невідворотність. Автор не деталізує причин — читач сам має право зрозуміти, що життєві страждання й випробування закладені в якомусь іншому житті. І звідси — печаль невідворотності: бо момент покути і прозріння втрачено ще до того, як почалася оповідь. Ці новели можна назвати новелами покути, новелами прозріння, новелами фатуму. Але, попри всю трагічність, вони наповнені світлом осяяння, бо через страждання й навіть смерть приходить мить осяяння та прозріння. Невипадково головний персонаж новели “Ворожка”, попри всі збіги обставин, залишається живим, бо запізнюється на літак, який потрапляє в аварію. Не що інше, як Божі милосердні долоні розпростерто над кожною людською особистістю.

Тривання бою — ця тема послідовно триває в усіх новелах книжки В.Палинського. Вона торкається й вишуканих особняків, і скромних осель. У новелі “Стріла з того боку” розповідається, як головний герой потрапляє у вимір інших світів —

утечею рятується від переслідування. І лише стріла, яка залишається в нього, постійно нагадує про те, що відбувається постійне протистояння добра і зла. “Темні важкі соснові бори з трьох боків обступили цей терен. А на ньому, як у жанровому історичному фільмі, йде жорстока січа. Хоча ніяких шляхетних фехтувальних поєдинків я не вдзрів: просто рубають одне одного на капусту; стогони, прокляття, крики відчаю”. Звичайно, з цього бою можна вийти неушкодженим і навіть переможцем. Але найголовніша проблема — зупинити цей бій, аби люди перестали знищувати один одного.

Попри недосконалість навколишнього світу, письменник не перестає милуватися його красою і вишуканістю. Виведені персонажі його новел позначені незвичайною красою і тонким сприйняттям світу. Краса внутрішня віддзеркалюється в зовнішній красі людини.

Ось засмагає дівчина на барвистому гуцульському ліжникові (новела “Сад едемський”). Як мармурова статуетка, вона ніби прекрасне оздоблення інтер’єру; Красуня навіть не промовляє жодного слова, не розплющує напівпримружених очей. Але від самої її присутності навколо мерехтить сяйво світла: “Яскраво та легко одягнена, виглядала на оксамитового екзотичного метелика, який плавно та граціозно порхає, викреслюючи плутано-імпровізовані траєкторії серед бурхливої рослинності саду з пишно розквітлим клумбами”.

Відчуття світу і світла супроводжує його найвища форма досконалості — поезія. Автор шукає гармонію між красою світу і словом. І знаходить. Слово його наповнене барвою, веселкою, кольором. А найбільше — отією живодайною внутрішньою енергетикою, адже “Поезія — навіть не спосіб життя, це — можливість дихати”.

Ще одна цікава грань нової книжки: поява новаторських образів. Чи не з часів Кулішевої “Чорної ради” виник образ Божого чоловіка, отого дивакуватого, найбільш наближеного до неба невлаштованим побутом й чудернацьким способом існування. Це і Санта з одноіменної новели, і дивак Зенон, який живе на горіщі старовинних будинків у середньовічному Львові. Ці герої вступають у неодмінний конфлікт із сучасним світом: Санту примусово вивозять за місто — і тоді зникають усі ялинки. Коли міліціонери намагаються вивезти за місто Зенона — він зникає, міліцейські собаки ніжно горнутья до нього. Нез’ясована сила їхнього енергетичного впливу на оточуючий світ. Несподівану красу й доброту, щедрість і ласку випромінюють ці несподівані персонажі, що нагадують іноді посланців високих небес, які приходять у цей світ, аби зробити його кращим, людянішим.

Нова збірка новел В.Палинського “Єлена й антиквар” засвідчує тривання постійного художньо—естетичного авторського пошуку, шляхетну зваженість його слова, гадаємо, стане ще однією сходинкою і творчих досягнень автора.

м. Львів

Дмитро Дроздовський

“ОГОЛЕНА САМОТНІСТЬ” ОЛЕСІ МУДРАК

Поет ХХІ століття. Який він? Людина нової епохи та іншого світогляду, іншої літератури, інших проблем і... криз. Вона шукає світ, шукає інших, і сама водночас ні на кого не схожа. У власному пошукові ця людина хоче поборотися себе; вона оголює те, чого боїться. Її епатаж — це спроба втекти насамперед від себе, адже сховатися за світлом рамп та ілюзій, власних мармурових веж, оплесків та подивів набагато легше, ніж віднайти себе. Кожен шукає “вежу зі слонов’ї кістки”. Американський драматург Артур Міллер в одному з інтерв’ю сказав,